

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет спеціальної освіти та соціально-гуманітарних наук
Кафедра спеціальної освіти

КВАЛІФІКАЦІЙНА (МАГІСТЕРСЬКА) РОБОТА

Корекція дисграфії у дітей молодшого шкільного віку зі стертою формою
дизартрії засобами дидактичних вправ

Виконала: здобувач освіти групи СОМ (Л)-2
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Каніщева Марина Юріївна
Науковий керівник: Дергач М.А.
Рецензент: Баранець І.В.
Нормоконтроль: _____ Юлія КЛОЧКОВА

Запоріжжя

2025 р.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна магістерська робота: 81 с., 18 табл., 3 рис., 61 джерело, 4 додатки.

Об'єкт дослідження: дисграфія дітей молодшого шкільного віку зі стертою формою дизартрії.

Предмет дослідження: повторювальні помилки дисграфії дітей молодшого шкільного віку зі стертою формою дизартрії.

Мета дослідження: на основі аналізу сучасних наукових знань про дисграфію та особливості навчання письму молодших школярів зі стертою формою дисграфії розробити та експериментально перевірити ефективність програми для корекції дисграфії у дітей шкільного віку зі стертою формою дизартрії.

Методи дослідження: теоретичний, емпіричний, математико-статистичний.

Основою для формування писемних навичок у дітей є достатньо високий рівень розвитку усного мовлення. Реалізується цей процес завдяки злагодженій роботі мовнорухового, мовнослухового, зорового та рухового аналізаторів.

Тому, можна зробити висновок, що першочерговою причиною розвитку дисграфії є різний ступінь дизартрії, який вимагає корекції і лікування. Профілактика даного порушення позитивно впливає на навичку письма в подальшому.

ДИЗАРТРИЯ, СЕРТА ФОРМА ДИЗАРТРИЇ, ДИСГРАФІЯ, МОЛОДШИЙ ШКІЛЬНИЙ ВІК, МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ ДИСГРАФІЇ, КОРЕКЦІЯ, ДИДАКТИЧНІ ВПРПВИ, ТИПОВІ ПОМИЛКИ

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасна педагогіка та логопедія ставлять перед фахівцями завдання забезпечення якісної корекційної роботи з дітьми, які мають мовленнєві порушення. Однією з поширених проблем є поєднання дисграфії та стертої форми дизартрії, що характерно для значної частини молодших школярів. Ці порушення можуть значно ускладнювати процес засвоєння навчального матеріалу, негативно впливаючи на успішність і соціальну адаптацію дітей. Особливого значення набуває розробка та впровадження ефективних методів корекції повторювальних помилок дисграфії, враховуючи специфіку мовленнєвих і моторних порушень, що спостерігаються при стертій формі дизартрії. Застосування дидактичних вправ у корекційній роботі є перспективним напрямом, оскільки такі вправи забезпечують інтеграцію корекційного та навчального процесів, сприяючи одночасно розвитку мовлення, мислення та моторики. Незважаючи на наявність певних досліджень у сфері корекційної педагогіки, питання ефективності дидактичних вправ для подолання дисграфічних помилок у дітей із стертою формою дизартрії залишається недостатньо вивченим. Це обумовлює необхідність наукового обґрунтування та практичного впровадження інноваційних підходів у цій галузі, що визначає актуальність обраної теми дослідження.

За основу вивчення проблеми порушень мовлення та письма у дітей молодшого шкільного віку було взято роботи Т. Пічугіної, Н. Чередніченко, Л. Тенцер. Вивчення основних аспектів зазначеної теми ґрунтувалося також на теоріях і матеріалах В. Ільяної, Н. Боднара, Н. Миронової, І. Левченко, на думку яких, успішне навчання та розвиток дітей молодшого шкільного віку багато в чому залежить від глибокого оволодіння ними навичок говоріння та письма, як складними багатофункціональними психофізіологічними процесами. На сьогоднішній день існує велика кількість профільних книг,

посібників, публікацій психологів, логопедів та дефектологів, що розкривають етіологію, механізм розвитку та методи корекції мовленнєво-письмових порушень, але коригування дизартричного порушення і, як наслідок, прояв дисграфії потребує індивідуального та персоніфікованого підходу. Тому, в сучасному світі є і дотепер потреба у своєчасній діагностиці, розробці і ефективному використанні методів корекції порушень мовлення та письма у дітей молодшого шкільного віку.

Об'єкт дослідження: дисграфія дітей молодшого шкільного віку зі стертою формою дизартрії.

Предмет дослідження: повторювальні помилки дисграфії дітей молодшого шкільного віку зі стертою формою дизартрії.

Мета дослідження: на основі аналізу сучасних наукових знань про дисграфію та особливості навчання письму молодших школярів зі стертою формою дисграфії розробити та експериментально перевірити ефективність програми для корекції дисграфії у дітей шкільного віку зі стертою формою дизартрії.

Завдання дослідження.

1. Вивчити питання порушення мовлення та письма у дітей молодшого шкільного віку зі стертою формою дизартрії та визначити специфічні особливості та методики діагностики дисграфії у дітей молодшого шкільного віку зі стертою формою дизартрії.

2. Дослідити особливості розвитку дрібної моторики, моторики артикуляційного апарату, фонемантичного слуху і сприйняття, лексико-граматичну сторону мови у дітей молодшого шкільного віку зі стертою формою дизартрії.

3. Визначити принципи роботи з учнями-дисграфіками, розробити та апробувати програму корекції дисграфії у дітей шкільного віку зі стертою формою дизартрії шляхом виконання дидактичних вправ.

4. Розробити методичні рекомендації для логопедів щодо використання програми з корекції дисграфії у дітей молодшого шкільного віку зі стертою формою дисграфії.

Методи дослідження.

Теоретичні: вивчення, аналіз та узагальнення психолого-педагогічних, психолінгвістичних, лінгвістичних, нейропсихологічних науково-теоретичних джерел з метою визначення та систематизації даних по досліджуваній проблемі у загальній та спеціальній психолого-педагогічній літературі.

Емпіричні. Обстеження моторики органів апарату артикуляції і дрібної моторики з метою діагностики порушення мовлення та письма у дітей молодшого шкільного віку.

Математико-статистичні: методи описової статистики, якісний та кількісний аналіз одержаних експериментальних даних, статистичний аналіз.

Діагностичні методики: «Обстеження всіх компонентів мовлення проводилося за загальноприйнятою методикою» С. Конопляста, А. Малярчук, М. Шеремет.

Дослідження проводилося на базі Запорізької гімназії № 63 серед учнів початкової ланки протягом жовтня 2023 – жовтня 2024 рр. У дослідженні взяли участь п'ятеро учнів молодшого шкільного віку зі стертою формою дизартрії віком від 7 до 9 років.

Практичне значення роботи полягає у її можливості допомогти у навчальній, корекційній та логопедичній діяльності вчителям-логопедам, логопедам та вчителя початкової школи, допоможе краще зрозуміти поетапність роботи та способи залучення батьків для досягнення найкращих і найшвидших результатів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження апробовано на

1. Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти і молодих вчених «Моделювання та практичне забезпечення розвитку

складових професіоналізму педагогів закладів освіти» (15-16 жовтня 2024 р. Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія, м. Запоріжжя) з тезами «Діагностика з виявлення дисграфії у дітей молодшого шкільного віку із стертою формою дизартрії».

2. Міжнародна науково-практична конференція «Освіта сьогодні: життєтворчість як основа національного відродження та єдності». 17-18 жовтня 2024 р. КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія», м. Запоріжжя, Україна з тезами «Діагностика з виявлення дисграфії у дітей молодшого шкільного віку із стертою формою дизартрії».

Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел – 61 найменування, додатків.

ВИСНОВКИ

Магістерська робота присвячена актуальній проблемі сучасної спеціальної освіти – подоланню труднощів у письмі та мовленні дітей із мовленнєвими порушеннями. У процесі дослідження були досягнуті поставлені завдання, що дозволило зробити ряд теоретичних і практичних висновків.

Виявлено, що порушення письма у дітей зі стертою формою дизартрії пов'язані з недоліками фонематичного сприйняття, мовного аналізу і синтезу, а також із загальними та дрібними моторними порушеннями. Недоліки артикуляції, мовного аналізу та синтезу створюють серйозні труднощі у процесі формування навичок письма. Це вимагає комплексного підходу, що включає діагностику, корекцію та профілактику порушень, орієнтованих на індивідуальні потреби дитини.

Окреслено, що систематичний підхід до корекції письмових помилок, який інтегрує мовленнєві, когнітивні та моторні аспекти, є найперспективнішим. Особливу увагу приділено потенціалу дидактичних вправ, які забезпечують інтерактивний, доступний і систематичний вплив на розвиток письма та мовлення. Аналіз сучасної наукової літератури показав, що найбільш перспективними є підходи, які включають: - інтеграцію дидактичних вправ у навчальний процес; - використання психолінгвістичних та нейропсихологічних методів; - впровадження засобів розвитку дрібної моторики.

Особливу увагу було приділено індивідуалізації підходів до корекції залежно від тяжкості мовленнєвих порушень.

Експериментальне дослідження, виявило типові помилки дисграфії у дітей молодшого шкільного віку даної групи учнів включають:- заміну акустично близьких звуків; - граматичні помилки (проблеми зі словотворенням, узгодження слів, пропуски важливих членів речення); - недописання слів, дотримання рядка, неоднорідність розміру літер,

неправильні з'єднання елементів. Також було виявлено труднощі у когнітивній сфері, графомоторних навичках та сприйнятті мовного матеріалу. Отримані результати підтвердили важливість розробки індивідуальної корекційної програми для кожної дитини.

Розроблено і доведено ефективність системи дидактичних вправ, що включала: - вправи для фонематичного аналізу: розпізнавання та виправлення помилок у текстах, робота з таблицями подібних звуків; - графомоторні вправи: малювання букв за контуром, вправи на корекцію написання схожих за графікою символів; - синтаксичні вправи: аналіз і побудова речень, узгодження слів за родом, числом і відмінком.

Результати впровадження програми показали, що систематичне використання таких вправ зменшило кількість помилок у письмі на 35-40 %. Особливо ефективними виявилися завдання, спрямовані на розвиток графомоторних навичок.

Представлено методичні рекомендації щодо корекції дисграфії, заснованої на дидактичних вправах, які спрямовані на вдосконалення фонематичного сприйняття, графомоторних навичок, аналізу та синтезу мовного матеріалу, а також лексико-граматичних структур. Експериментально перевірка ефективності програми підтвердила її значний вплив на зниження кількості письмових помилок, покращення мовленнєвих і письмових навичок дітей.

Результати дослідження підтвердили, що впровадження системи дидактичних вправ дозволяє ефективно коригувати повторювальні помилки дисграфії, сприяє розвитку письма, мислення та мовлення у дітей молодшого шкільного віку. Запропоновані вправи сприяють формуванню позитивної мотивації до навчання, розвитку мовленнєвих і письмових навичок, а також гармонійній соціалізації дітей із мовленнєвими порушеннями.

Перспективи подальших досліджень ожують спрямовуватися на, розробку цифрових вправ та завдань, які допоможуть долати типові помилки учням зі стертою формою дизартрії.